

Eüzü billâhi mineş-şeytânir-racîm. Bismillâhir-rahmânir-rahîm.

Elhamdülillâhi Rabbi'l-âlemîn. Vesselâtü vesselâmü alâ Resûlinâ Muhammedin, Habîbi Kalbinâ ve Tabîbi Kulûbinâ, ve alâ âlîhî ve sahbîhî ecmaîn.

Allâhümme sallî ve sellim alâ Seyyidinâ Muhammedin Hâtemi'n-Nebiyyîn, ve alâ cemî ihvânihî mine'n-Nebiyyîne ve'l-Mûrselîn, min Âdeme ve İdrîse ve Nûhin ve Hûdin ve Sâlihin ve İbrâhîme ve Lûtîn ve İsmâîyle ve İshâka ve Ya'kûbe ve Yûsufe ve Eyyûbe ve Şu'aybin ve Mûsâ ve Hârûne ve Dâvûde ve Süleymâne ve Yûnuse ve İlyâse ve'l-Yesea ve Zulkifli ve Zekeriyyâ ve Yahyâ ve Îsâ, Salâten dâimeten bi devâmi Mûlkîke ve ekrimhüm bi ecameli selâmîke ve rîdvânîke.

Yüce Rabbimiz, bizlere bahsettiği nimetleri saymakla bitiremeyeceğimizi bildiriyor. Bu nimetlerin en tatlısı, en çetin imtihanı ve en büyük umudu şüphesiz ki evlatlarımızdır. Onlar, hanelerimizin neşesi, gözlerimizin aydınlığı (Kurrat A'yun), ama aynı zamanda omuzlarımızdaki en ağır emanettir.

İslam, kaba kuvvetin değil, merhametin dinidir. Çocuk, evde bir asker değil, bir cennet çiçeğidir. İslam öncesi Arap Yarımadası'nın (Cahiliye Dönemi) sert coğrafi ve kabilevi yapısı içerisinde çocuk, genellikle kabilenin gücünü artıracak potansiyel bir "savaşçı" veya ekonomik bir "yük" olarak değerlendirilmekteydi. Özellikle kız çocuklarına yönelik, diri diri gömme (ve'd) gibi insanlık dışı uygulamaların varlığı, çocuğun ontolojik statüsünün ne denli pamuk ipligine bağlı olduğunun en trajik göstergesidir. Bu bağlamda, Peygamberimiz (s.a.v.) risaletiyle birlikte ortaya koyduğu pratikler, sadece dini bir tebliğ değil, aynı zamanda çocuğun toplumsal konumunu kökten değiştiren bir "Medeniyet Devrimi" niteliğindedir.

Peygamberimiz (s.a.v.) hayatı, çocuklara duyulan sevginin sadece sözde kalmadığı, bizzat yaşandığı şefkat tablolarıyla doludur.

İslam tarihinde Peygamberimiz (s.a.v.) çocuk sevgisinin en çarpıcı ve sembolik tezahürlerinden biri, Cuma hutbesi esnasında yaşanan "Minberden İniş" hadisesidir. Cuma hutbesi, İslam toplumu için haftalık eğitimin verildiği, ciddiyetin ve sessizliğin (sükût) emredildiği en kutsal ritüellerden biridir. Bu ritüelin, "çocukça" bir sebeple kesintiye uğraması, derin teologik mesajlar barındırır.

Kaynakların ittifakla naklettiğine göre, Peygamberimiz (s.a.v.) mescitte hutbe irad ederken, torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin içeri girmişlerdir. Üzerlerinde kırmızı gömlekler bulunan bu iki küçük çocuk, yaşılarının küçüklüğü sebebiyle elbiselerine takılarak tökezlemekte ve düşüp kalkmaktadır. Bu manzarayı gören Peygamberimiz (s.a.v.), konuşmasını yarıda kesmiş, minberden aşağı inmiş, onları kucağına alarak tekrar minibere çıkışmış ve önüne oturtmuştur.

Ardından şu ayeti okumuştur: "**Mallarınız ve çocuklarınız ancak birer imtihandır (fitne)**" (Teğabün, 64:15). Devamında ise şöyle buyurmuştur: "Bu iki çocuğun düşे kalka yürüdüklерini görünce dayanamadım, konuşmamı kestim ve onları kaldırdım.".

Bu olayda iki farklı hak alanı karşı karşıya gelmektedir: **Hukukullah** (Allah'ın Hakkı/İbadet) ve **Hukuku'l-İbad** (Kulların Hakkı/Merhamet). Geleneksel dini algıda, ibadetin ciddiyetinin bozulmaması esas iken, Peygamberimiz (s.a.v.) burada devrimci bir tercih yapmıştır:

1. Minber, dini otoritenin ve ilahi kelamın tebliğ edildiği yüksek bir makamdır. Peygamberimizin (s.a.v.) oradan inmesi, "yüksek din" anlayışının, insanın "alçak/beşeri" ihtiyaçlarına duyarsız kalamayacağını göstermiştir. O, fiziksel olarak "aşağı" inerek, manevi olarak "yükarı" çıkmıştır; zira merhamet, makamdan yücedir.
2. Fıkhi olarak hutbenin kesintisiz olması tercih edilse de, acil bir insanı durum (çocuğun düşmesi, can güvenliği veya ağlaması) söz konusu olduğunda, ibadetin akışının durdurulabileceği ilkesi yerleşmiştir.
3. Peygamberimiz (s.a.v.), çocukları bir sahabeye aldırtmak yerine bizzat kendisi inip almıştır. Bu, topluma verilen sesli olmayan ama son derece güçlü bir derstir: "En yüce göreviniz bile, bir çocuğun acısını dindirmekten sizi alikoymamalıdır."

Peygamberimizin (s.a.v.) okuduğu ayetteki "Fitne" kelimesi, genellikle olumsuz bir bağlamda (sınav, bela, karıskılık) anlaşılır. Ancak Resulullah (s.a.v.) bu ayeti okuyarak, insan kalbinin çocuk sevgisi karşısındaki zayıflığını (*zaaf-i beşeri*) itiraf etmiştir. "Dayanamadım" ifadesi, peygamberlerin insanüstü, duyusuz birer varlıklar olmadığını; bilakis sevgi, endişe ve şefkat gibi duygularla donatıldığını gösterir. Bu, ebeveynlere şu mesajı verir: Çocuğunuza duyduğunuz aşırı sevgi ve endişe, dinden kopuk bir zayıflık değil, bizzat imtihanın ve insan olmanın bir parçasıdır.

Enes b. Malik (r.a.), Peygamberimiz (s.a.v.) Medine'ye hicret ettiğinde henüz 10 yaşında bir çocuktu. Annesi Ümmü Süleym tarafından Peygamberimize (s.a.v.) hizmet etmesi için getirilmişti. Enes, hayatının sonrasında şu tarihi tanıklığı yapmıştır:

"Resûlullah'a (s.a.v.) on sene hizmet ettim. Vallahi bana bir kez olsun 'Öf' (Uff) bile demedi. Yaptığım bir şeyden dolayı 'Niçin böyle yaptın?', yapmadığım bir şeyden dolayı da 'Şöyle yapsaydın ya!' demedi."

- **Sorgulamasız Güven:** "Niçin yaptın/yapmadın?" sorularının sorulmaması, çocukta "hata yapma korkusu"nu ortadan kaldırır. Modern eğitim bilimlerinde "Negatif Özgürlük" (Baskıdan azade olma) olarak tanımlanabilecek bu ortam, çocuğun yalan söyleme, bahane uydurma veya savunma mekanizması geliştirme ihtiyacını yok eder.
- **Hata Toleransı:** Enes'in çocukluktan kaynaklanan hataları (oyuna dalması, işi unutması) Peygamberimiz (s.a.v.) tarafından bir "itaatsizlik" olarak değil, "çocukluk hali" olarak görülmüş ve tolere edilmiştir.

Bir olay da şöyledir: Peygamberimiz (s.a.v.)e bir içecek (su veya süt) ikram edilir.

Peygamberimiz (s.a.v.) içiktikten sonra, sünnet üzere ikramın sağ taraftan devam etmesi gerekmektedir. O sırada sağında genç bir çocuk (bazı rivayetlerde İbn Abbas, bazlarında Ensar'dan bir genç), solunda ise Kureyş'in yaşlı ve ileri gelenleri (Eşyah) oturmaktadır.

Toplumsal örf, yaşlılara öncelik verilmesini gerektirir; ancak İslam hukuku (Sünnet), "sağdakinin hakkı" prensibini gözetir. Peygamberimiz (s.a.v.) bu ikisi arasında bir tercih yapmaz; yetkiyi hak

sahibine, yani çocuğa devreder:

"*Bu içeceğin şunlara (yaşlılara) vermem için bana izin verir misin?*"

Çocuğun cevabı ise müthiştir: "Hayır vallahi Ya Resulallah! Senden bana gelen nasibim için kimseyi kendime tercih etmem."

Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.) , çocuğa kızmaz, bencillikle suçlamaz ve içeceğin (kaba bir tabirle değil, hakkını teslim ederek) çocuğun eline verir

Bir Çocuğun Yasını Paylaşmak: Peygamberimiz (s.a.v.) ve Ebu Umeyr

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), çocukların "küçük" dertlerini asla küçümsemez, onların dünyasındaki büyük duyguları ciddiye alır. En meşhur örneklerden biri, Enes b. Malik'in (r.a.) küçük kardeşi ile olan hatırlasıdır.

- **Olay:** Enes b. Malik'in, "Ebu Umeyr" künnesiyle çağrılan küçük bir kardeşi vardı. Bu çocuğun "Nuğayr" adında çok sevdiği küçük bir serçe kuşu vardı. Peygamberimiz (s.a.v.) aileyi ziyaret ettiğinde çocukla ilgilenir, "Ey Ebu Umeyr! Nuğayr ne yapıyor?" diye şakalaşırırdı. Bir gün Peygamberimiz (s.a.v.) geldiğinde çocuğu çok üzgün görüdü. Sebebini sorduğunda kuşunun öldüğünü söylediler.
- **Peygamber (s.a.v.)'ın Tavrı:** Alemlere rahmet olan o koca Peygamber (s.a.v.), o sırada bir devlet başkanı ve peygamber olmasına rağmen, işini gücünü bırakıp bu küçük çocuğun acısını paylaşmış, ona taziyede bulunmuş ve onu teselli etmek için yanında kalmıştır. İslam alimleri bu olaydan "çocuğun malına (oyuncağına) değer verme", "çocukla şakalaşma" ve "çocuğa künye takarak onure etme" gibi onlarca ders çıkarmıştır.

Evlat Acısı ve "Rahmet" Gözyaşları: Oğlu İbrahim'in Vefatı

Bir babanın en zor imtihanı evladını kaybetmektir. Peygamberimiz (s.a.v.) bu acayı en derin şekilde yaşamış ama isyan etmeden hüznün "rahmetten" geldiğini öğretmiştir.

- **Olay:** Oğlu İbrahim henüz süt emme çağındayken (yaklaşık 16-18 aylık) hastalanır ve vefat eder. Peygamberimiz (s.a.v.) can çekişen oğlunu kucağına alır, onu öper ve koklar. O sırada gözlerinden yaşlar boşanmaya başlar.
- **Sahabinin Şaşkınlığı:** Abdurrahman b. Avf (r.a.), Peygamberimizi (s.a.v.) ağlarken görünce şaşırır ve "Ey Allah'ın Resülü, siz de mi (ağlıyorsunuz)??" diye sorar.
- **Muhteşem Cevap:** Efendimiz (s.a.v.) ona döner ve şöyle der: "Ey İbn Avf! Bu (gözyaşı) rahmettir/merhamettir." Ardından şu tarihi sözleri söyler: "Göz yaşarır, kalp üzünenir. Biz ancak Rabbimizin razı olacağı sözleri söyleziz. Ey İbrahim! Biz senin ayrılığından dolayı gerçekten çok mahzunuz."

İbadette Bile Çocuğa Yer Açmak: Torunu Umame ve Namaz

Genellikle ibadet anlarında çocukların uzaklaştırılması gerektiği düşünülürken, Peygamberimiz (s.a.v.) tam tersi bir pratik sergilemiştir.

- **Olay:** Peygamberimiz (s.a.v.), kızı Zeyneb'in kızı olan torunu Umame bint Ebu'l-As'ı omuzuna alarak mescide gelir ve cemaate namaz kıldırıldı.
- **Uygulama:** Kiyamda (ayaktayken) Umame'yi kucağında/omzunda tutar, ruku ve secdeye gideceği zaman onu yavaşça yere bırakır, tekrar ayağa kalktığında onu yeniden kucağına alır. Bu, "çocuğun yeri cami değil" diyenlere karşı fiili bir cevaptır; çocuk, Allah'ın huzurunda bile "yük" değil, "rahmet"tir.

Kız Çocuğuna İhtiram: Hz. Fatıma'ya Gösterilen Saygı

O dönemde kız çocuklarına değer verilmekten, Peygamberimiz (s.a.v.) kızı Fatıma (r.a.) ile ilişkisinde bir "devrim" yapmıştır.

- **Olay:** Hz. Aişe validemizin naklettiğine göre; kızı Fatıma (r.a.) babasının yanına geldiğinde, Peygamberimiz (s.a.v.) **yerinden kalkar**, ona doğru yürü, elini tutar, **onu alnından öper** ve getirip **kendi yerine oturturdu**. (Aynı saygıyı Hz. Fatıma da babasına gösterirdi).
- **Hikmet:** Bir babanın kızına ayağa kalkması ve onu kendi makamına oturtması, ona verdiği "birey" değerinin ve sevgisinin en üst düzey göstergesidir.

Toplumsal Nezaket: Çocuklara Selam Vermek ve İlk Meyve

Peygamberimiz (s.a.v.) çocukları "görünmez" varlıklar olarak değil, toplumun saygın birer ferdi olarak göründü.

- **Selam Vermesi:** Enes b. Malik (r.a.) anlatıyor: "*Resulullah (s.a.v.) oyun oynayan çocukların yanından geçerken onlara özel olarak selam verirdi.*" (Buhari, Müslüm). Onları adam yerine koyar, varlıklarını onurlandırır.
- **İlk Meyve İkramı:** Mevsimin ilk meyvesi (turfanda meyve) kendisine getirildiğinde, Peygamberimiz (s.a.v.) onu alır, "*Allah'ım, meyvemizi, şehrimizi, ölçülerimizi bereketlendir*" diye dua eder, sonra da meyveyi **orada bulunan en küçük çocuğa** ikram ederdi. Bu, çocuğun "bereket vesilesi" olarak görüldüğünün işaretidir.

"Cennet Reyhanları": Hasan ve Hüseyin

Torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile olan ilişkisi, şefkatın zirvesidir.

- **Sırtında Taşımı:** Peygamberimiz (s.a.v.) secededeyken Hasan veya Hüseyin sırtına çıktıığında, onlar inene kadar secdesini uzatır. "Acele edip heveslerini kırmak

istedim" buyururdu.

- **Öpüp Koklaması:** Onları kucağına alır, "Bunlar benim dünyadaki iki reyhanım (güzel kokulu çiçeğim)" derdi. Bir gün Akra b. Habis, Peygamberimizi (s.a.v.) torununu öperken görmüş ve "Benim 10 çocuğu var, hiçbirini öpmemiş" demişti. Efendimiz ona şefkatle değil, hayretle bakmış ve: "**Merhamet etmeyene merhamet olunmaz**" buyurarak, çocuk sevgisinin imanın bir yansımıtı olduğunu belirtmiştir

İslam düşünce geleneği, varlığı salt maddi boyutlarıyla değil, batını derinliği ve ilahi isimlerin tecelligâhı olma hüviyetiyle ele alır. Bu bağlamda çocuk, biyolojik bir üremenin neticesi olmanın çok ötesinde, insanın yeryüzündeki hilafet vazifesinin devamlılığını sağlayan bir zorunluluk ve manevi bir imtihan sahasıdır.

Kur'an-ı Kerim'de çocuk, insanın dünya hayatındaki varoluşsal krizlerinin ve manevi yükselişlerinin tam merkezinde duran, iki zıt kutup arasında gidip gelen bir hakikattir: Bir yanda "ziynet" (süs/neşe), diğer yanda "fitne" (imtihan/ateşle deneme).

Çocuk, fitrat teorisine göre "ahsen-i takvim" (en güzel kıvam) üzere yaratılan, ancak ebeveynin ve çevrenin etkisiyle şekillenen potansiyel bir halifedir. Peygamberimiz (s.a.v.) "*Her doğan fitrat üzere doğar...*" hadisi, çocuğun saf ve temiz bir manevi levha ile dünyaya geldiğini işaret eder. Ebeveynlik, bu ilahi emanetin muhafizi ve bahçivanı olma sanatıdır. Nitekim tasavvufi gelenek, ebeveynliği Allah'ın "Rab" (Terbiye Eden) isminin cüz'i bir tecellisi olarak görür. Ebeveyn, çocuğu terbiye ederken aslında kendi nefsinin de gizli kalmış zaaflarıyla yüzleşir; zira çocuk, ebeveynin sırrıdır.

"İmtihan/fitne" Kavramının Analizi

Kur'an-ı Kerim'de Enfâl Suresi 28. ayette ve Teğabün Suresi 15. ayette geçen "**Mallarınız ve çocukların sizin için ancak bir imtihandır/fitnedir**" ifadesi, pedagojik açıdan hayatı bir uyarı barındırır. Arapça kökeni itibariyle "fitne", altının saflığını anlamak için ateşe atılıp eritilmesi işlemeye denir. Dolayısıyla çocuğun fitne olması, ebeveynin manevi kalitesinin, sabrının, şükrynin ve Allah'a olan sadakatının çocuk sevgisi potasında eritilip test edilmesi anlamına gelir.

Bu imtihanın mahiyeti çok katmanlıdır:

1. **Sevgi İmtihani:** Çocuğa duyulan sevgi, Allah sevgisinin önüne geçtiğinde, çocuk bir "put" haline gelebilir. Ebeveyn, evladı uğruna harama tevessül edebilir veya farzları terk edebilir.
2. **Sabır İmtihani:** Çocuğun hastalığı, itaatsizliği veya vefatı, ebeveynin rıza makamındaki yerini belirler.
3. **Mesuliyet İmtihani:** Çocuğun iyi bir kul olarak yetiştirilmesi, ebeveynin ahiretini doğrudan etkileyen bir süreçtir.

Dünya Hayatının Süsü: "Ziynet" ve "Kurrat A'yun"

Diğer taraftan, Kehf Suresi 46. ayet, "**Mal ve oğullar, dünya hayatının süsüdür (ziynet)**" buyurarak, çocuğun hayatı kattığı neşeyi ve estetiği tasdik eder. Ancak ayetin devamındaki

"Baki kalacak olan salih ameller ise Rabbinin katında sevapça daha hayırlıdır" kaydı, bu süsün geçiciliğine ve asıl olanın kalıcı değerler (beka) olduğuna dikkat çeker.

Buradaki denge, Furkan Suresi 74. ayetteki duada kurulur: "**Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve zürriyetler bağışla...**". Tefsir alimlerine göre "göz aydınlığı", sadece fiziksel güzellik veya dünyevi başarı değil, çocuğun itaatkâr, salih ve takva sahibi olmasıyla ebeveynin kalbine inen sekinedir. Hasan-ı Basri'ye göre, bir mümin için en büyük göz aydınlığı, eşini ve çocuğunu Allah'a itaat ederken görmesidir.

Kur'an ve Sünnet Perspektifinden Ebeveyn ve Çocuk Hakları: Hukuki ve Ahlaki Çerçeve

İslam hukuku (fıkıh) ve ahlak sistemi, hakları tek taraflı bir otorite ilişkisi olarak değil, "mütekabiliyet" (karşılıklılık) esasına dayalı bir "hak ve sorumluluklar dengesi" olarak düzenler.

Çocuğun Ebeveyn Üzerindeki Hakları

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve İslam alimleri, çocuğun haklarını, çocuk henüz dünyaya gelmeden, hatta ebeveyn evlenmeden önce başlatır.

Hak Kategorisi	Detaylı Açıklama ve İlgili Kaynaklar
1. Eş Seçimi (Genetik ve Manevi Miras)	Çocuğun ilk hakkı, kendisine salih/saliha bir anne-baba seçilmesidir. Peygamberimiz (s.a.v.), " <i>Nutfeniz (soyunuz) için hayatı olanı seçin</i> " buyurarak, genetik ve kültürel mirasın önemine dikkat çekmiştir.
2. Güzel İsim Hakkı	İsim, müsemmayı (isimlendirilen kişiyi) etkiler. Babaya düşen görev, çocuğa anlamlı, İslami kimliğe uygun ve ruhuna ağırlık vermeyecek bir isim koymaktır. Kiyamet günü insanlar isimleriyle çağrılacaktır.
3. Nesep ve Aidiyet Hakkı	Çocuğun biyolojik kökeninin bilinmesi ve korunması farzdır. Ahzab Suresi 4-5. ayetler, evlatlık kurumunda dahi çocuğun biyolojik babasının adıyla çağrımasını emrederek, soy kütüğünün karışmasını engellemiştir.

4. Adalet ve Eşitlik Hakkı	Kardeşler arasında sevgi, hediye ve ilgide mutlak eşitlik şarttır. Numan b. Beşir hadisinde, babası ona bir köle hibe etmek istediğiinde Peygamberimiz (s.a.v.), "Diğer çocuklarına da verdin mi?" diye sormuş, "Hayır" cevabını alınca, "Beni zulme şahit tutma" diyerek reddetmiştir.
5. Terbiye ve Eğitim Hakkı	"Hiçbir baba çocuğuna güzel ahlaktan daha değerli bir miras bırakmamıştır" (Tirmizi). Bu hak, sadece meslek edindirmeyi değil, Kur'an öğretimini, yüzmeyi, ok atmayı (beden eğitimi) ve helal rızıkla beslenmeyi kapsar.
6. Şefkat ve Merhamet Hakkı	Akra b. Habis, Peygamberimizi (s.a.v.) torunlarını öperken görünce, "Benim 10 çocuğu var, hiçbirini öpmedim" demiş; Efendimiz ise "Merhamet etmeyene merhamet olunmaz" buyurmuştur. Fiziksel temas ve sevgi gösterisi, çocuğun nebevi hakkıdır.

Çocuğun senin üzerinde hakkı var!

1. Ona güzel bir isim koyacaksın. Mahşerde o isimle çağrılacak.
2. Ona helal lokma yedireceksin. Haramla beslenen vücut, ibadetten tat alamaz.
3. Ona adaleti öğreteceksin. Kardeşleri arasında ayrim yapmayacaksın.

Hepimizin de anan-baban üzerinde hakkı var ama sorumluluğu da var. "Onlara öf bile deme." Onlar yaşılandığında, elli titrediğinde, bir bebek gibi ilgiye muhtaç olduklarında, sakın onları yük görmemek gereklidir. Cennet, annenin ayakları altında, babanın rızasındadır.

Kız Çocuklarına Özel İhtimam: Bir Devrim

İslam, kız çocukların diri diri gömüldüğü veya utanç vesilesi sayıldığı bir cahiliye ortamına doğmuştur. Peygamberimiz (s.a.v.), bu algıyı kökünden yıkmak için kız çocuklarına özel mükafatlar vadetmiştir.

- **Cennet Vesilesi:** "Kimin üç (veya iki, hatta bir) kızı olur da onlara sabreder, onları giydirir, güzelce terbiye ederse, o kızlar onun için cehenneme karşı perde olur ve o kişi benimle cennette yan yana olur".
- **Fatima (r.a.) Örneği:** Peygamberimiz (s.a.v.), kızı Fatima odaya girdiğinde ayağa kalkar, onu alnından öper ve kendi yerine oturturdu. Bu, kız çocuğuna verilen değerin, toplumsal

statüden bağımsız, ontolojik bir saygı olduğunu gösterir.

Ebeveynin Çocuk Üzerindeki Hakları

Kur'an-ı Kerim, tevhid inancından (Allah'a ibadet) hemen sonra "ana-babaya iyiliği" (Birr) zikreder.

- **İsra Suresi 23-24:** "Rabb'in, kendisinden başkasına ibadet etmemenizi ve ana-babaya iyilik etmenizi kesin olarak emretti... Onlara 'öf' bile deme.".
- **İtaat:** Allah'a isyan içermediği sürece (Şirk koşmaya zorlamaları hariç - Lokman Suresi), ebeveynin meşru isteklerine itaat farzdır.
- **Yaşlılıkta Bakım:** Ebeveynin yaşılanıp bakıma muhtaç hale gelmesi, evlat için bir "cennet kapısı"dır. Onları terk etmek, azarlamak veya ihmali etmek büyük günahlardandır.

Ibn Ataullah el-İskenderi: Ebeveynlik Kaygısı (Tebbir) ve Kader (Takdir)

Ebeveynlerin çocukları üzerindeki hak ve sorumlulukları, çoğu zaman yoğun bir gelecek kayısına dönüşür. Şazeli şeyhi İbn Ataullah el-İskenderi, *Hikam* adlı eserinde bu psikolojik düğümü çözer.

- **Tebbir vs. Takdir:** İbn Ataullah, "Nefsinı tebirden (sonuçları kontrol etme kayısından) rahatlat. Senin yerine başkasının (Allah'ın) yaptığı işi, sen üstlenme" der..
- **Uygulama:** Ebeveyn, çocuğunu eğitmek için sebeplere sarılmalı (filii dua), ancak sonucu Allah'a bırakmalıdır. Çocuğun rızkı, ömrü ve hidayeti, ebeveynin değil, Allah'ın elindedir. Aşırı koruyucu ebeveynlik, aslında Allah'ın rububiyetine güven eksikliğinin bir göstergesidir. "Allah'a dayan, sa'ye sarıl, hikmete ram ol" düsturu, ebeveynliğin stresini tevekküle dönüştürür.

Peygamber Kissaları ve Menkibeler: Yaşayan Örnekler

Kur'an kissaları ve velilerin hayatları (menkibeler), teorik hakikatlerin pratik hayatı izdüşümleridir.

Hz. Zekeriya (a.s.): Varis ve Misyon

Hz. Zekeriya'nın (a.s.) çocuk isteği, biyolojik bir üreme dürtüsü değil, "davasına varis olacak" bir nesil arzusudur. "Rabbim, bana katıldan temiz bir soy bağışla... O, bana ve Yakup hanedanına varis olsun". Bu kissa, çocuk istememin en ulvi gerekçesini sunar: Tevhid sancağını taşıyacak bir halef bırakmak.

Hz. İbrahim (a.s.) ve Hz. İsmail (a.s.): En Büyük İmtihan

Hz. İbrahim, yaşlılığında kavuştuğu oğlu İsmail'i kurban etmekle emrolunduğunda, bunu oğluyla istişare etmiştir. "Yavrum, rüyamda seni kurban ettiğimi görüyorum, ne dersin?" sorusu, çocuğun iradesine duyulan saygıyı gösterir. İsmail'in (a.s.) "Babacığım, emrolunduğun şeyi yap" cevabı ise, ebeveynin verdiği doğru terbiyenin (teslimiyet eğitimi) meyvesidir. Bu

olay, Allah sevgisinin evlat sevgisinden üstün tutulması gerekiğinin en çarpıcı sembolüdür.

Hz. Lokman (a.s.): Bir Eğitim Müfredatı

Lokman Suresi, bir babanın oğluna verebileceği en kapsamlı "hayat bilgisi" dersidir. Hz. Lokman'ın a.s. öğütleri hiyerarşik bir sıra izler:

- Akaid:** "Yavrum, Allah'a ortak koşma. Şirk büyük bir zulümdür." (Temel inanç).
- Murakabe:** "Yaptığın iş bir hardal tanesi kadar da olsa, Allah onu ortaya çıkarır." (Allah bilinci/Otokontrol).
- İbadet:** "Namazı dosdoğru kıl." (Disiplin).
- Sosyal Sorumluluk:** "İyiliği emret, kötülükten sakındır." (Toplumsal fayda).
- Karakter ve Ahlak:** "Başına gelene sabret... İnsanlara yanağını bükme (kibirlenme), yeryüzünde böbürlenerek yürüme." (Tevazu ve metanet).

Abdülkadir Geylani ve Doğruluk (Sıdk) Mucizesi

Abdülkadir Geylani'nin çocukluk hatırları, dürüstlük eğitimiminin gücünü gösteren eşsiz bir menkibedir. Annesi, küçük Abdülkadir'i Bağdat'a ilim tahsiline gönderirken hırkasının içine 40 altın dikmiş ve ondan "ne olursa olsun yalan söylemeyeceğine" dair söz almıştır.

- Olay:** Yolda kervanı eşkiyalar basar. Haydutlar, küçük çocuğa "Senin neyin var?" diye alayla sorarlar. O, "Hırkamın içinde 40 altınım var" der. Haydutlar inanmaz, reise götürürler. Reis baktırır ve altınları bulur. Şaşkınlıkla sorar: "Neden söyledin? Saklayabilirdin." Küçük Geylani cevap verir: "Anneme yalan söylemeyeceğime dair söz verdim. Verdiğim sözü bozamam."
- Sonuç:** Bu saf dürüstlük ve sadakat karşısında eşkiya reisi sarsılır, ağlamaya başlar: "Bu çocuk annesine verdiği sözü bozmuyor, ben ise yillardır Rabbime verdiğim sözü bozuyorum." Reis ve adamları orada tövbe ederler.
- Ders:** Bu menkibe, "Sıdk" (doğruluk) eğitimiminin, en katı kalpleri bile yumuşatabilecek bir manevi güç sahip olduğunu kanıtlar.

Evladımıza ne bırakalım? Ev, araba, bankada para mı?

Bakın Abdülkadir Geylani Hazretleri'nin annesi ona ne bıraktı? "Oğlum, ne olursa olsun yalan söyleme" sözünü bıraktı. O söz, bir eşkiya sürüsünü hidayete erdirdi.

Bugün biz çocuklara "Yalan söyleme" diyoruz ama telefon çaldığında "Babam evde yok de" diyerek onlara yalayı öğretiyoruz. Lisan-ı hal, lisan-ı kalden üstündür. Çocuk kulağıyla duyduğunu değil, gözüyle gördüğünü yapar.

Kuşaklar Arası Hak Dengesi ve Huzurevi İkilemi

Modern toplumda ebeveynin yaşlılıkta yalnızlaşması ciddi bir krizdir. "Öf bile deme" emri, sadece sözlü bir uyarı değil, ebeveyni sosyal hayattan tecrit etmemeye emridir. Diğer yandan, ebeveynlerin de çocukların bir "emeklilik projesi" veya "mülkiyet" gibi görmemeleri, İbn Ataullah'ın "Tevekkül" prensibiyle örtüşür.

Seyyidimizden:

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem daha ana rahmindeyken, Allah O'nu merhametlilerin en merhametlisi kıydı. Bunu annesinin halinden anlıyoruz. Annesi, Resulullah (s.a.v)'e hamile kaldıktan sonra her hali şefkat ve merhamete dönüşmüştü. Öyle güzel bir hal almıştı ki, artık her şeye merhamet nazarıyla bakıyor, her şeye sabrediyordu. Eşinin yokluğunu, Allah-u Teala Resulullah (s.a.v)'in varlığıyla o kadar güzel doldurmuştu ki...

Allah merhamet etti, o şefkatin ve merhametin zerresi O doğduğunda Kabe'den insanlara yansdı. Resulullah (s.a.v) doğduğu gün bereket geldi; çocukların artık rahatça süt emiyor, sütnen hemen kesilmeyordu. İnsanların üzerine daha temiz elbiseler giyme hali vaki oldu ve çocuklar toplum içinde yavaş yavaş görünmeye başladılar.

Biliyorsunuz, Resulullah (s.a.v) doğmadan önce kız çocukları toplumun yüz karası olarak görüldü. Erkek çocukları ise haylaz ve şımarık yetiştirilir, onlara çokça kaba davranışlarırdı. Toplumda pek söz sahibi değildilerdi. Ama Allah-u Teala, Resulullah (s.a.v) ve O'nun merhametiyle yavaş yavaş o kalplerin gözlerini açtı. İnsanlar çocukların kıymetinden haberdar oldular. Ancak çocuğun hakikatte ne olduğunu henüz bilmeyordu.

Resulullah (s.a.v) peygamber olduktan sonra çocuklara hitap etme şekli, onların hayatında hiç duymadığı bir güzellikteydi. En güzel koku neyse, çocukların o kokuya özdeşleştirirdi. Onların başını okşadığı zaman çocuk o kadar güzel kokar, o kadar çok sevinirdi ki... Resulullah (s.a.v) boyunu hafifçe indirir, çocuğun hizasına gelir, onunla göz teması kurar, tebessüm eder ve çocuğa öyle güzel hitap ederdi ki, çocuk ömrünün sonuna kadar o günü unutmazdı. O çocuk o gün eve gittiği zaman evde hiçbir kargaşa olmaz, bereket olurdu. Kadın kocasına ayrı bir muhabbetle bakar, koca evindeki sorumluluğunu tam hissederdi. "Bugün Allah Resulü'nü mü gördün? Allah Resulü başını mı okşadı?" diye sorarlardı. Çocuk, "Evet" derdi. Çocuk saf ve temizdir. Muhammed (s.a.v) merhametlilerin en yencesinin en güzel kuludur. Çocuk vasıtıyla bütün hanelere o nuru yansıtırırdı.

Çocuk, Resulullah (s.a.v)'in kalbinde, bütün dini üzerine inşa edeceği bir güneşten öte bir şeydi. O yüzden onlara o kadar güzel davranışır, suallerine o kadar güzel cevap verirdi ki... Bir çocuk Resulullah (s.a.v)'e gelse, yüz sual etse, Efendimiz yüzüne de sakince cevap verirdi. Bir çocuk Resulullah (s.a.v)'in parmağını tutsa ve saatlerce beklese, Allah Resulü o çocuğa "Parmağımı bırak" demezdi. Bir çocuk O'na koştuğu zaman, Resulullah (s.a.v) hemen dizlerinin üzerine çöker, iki elini açar ve çocuk hayatındaki en mutlu ana ermiş olurdu. O çocuk hayatı boyunca bunu unutmaz ve o çocuklar büyündüklerinde hep alım olurlardı.

Resulullah (s.a.v) bu temelleri çocuklar üzerine tam ve eksiksiz kurdu. Rabbimize kurban olalım; Allah rızası ile yaptığı şeyin hikmetini O vefat ettiğinden sonra çok daha iyi anladık. O'nun vefatından sonra, çocuklara gösterdiği o değer, İslam'ın temel taşlarını korumuş, İslam'ın düşüğü fitneye karşı çok büyük bir kalkan olmuştur. O çocuklar, Muhammed (s.a.v)'in o tebessümünü yere düşürmediler. O kelamını başlarının üzerinde taşıdılar. Ve din-i İslam'a ne kadar saldırı gelirse gelsin, onu bedenleriyle siper ettiler. Allah Resulü işini en güzel yapandır,

en merhametli olandır. Ve bir şey yaptığı zaman şefkatle, tam yapandır. O Muhammed Mustafa'dır.

Tabii Allah Resülü'nün çocuklarınla ilgili anlatılacak hatırlası çoktut. Vaktini sahabelerine ayırdığı kadar çocuklara da ayırdı. Onlar oyun oynarken seviyelerine inerdi. Yakalamaca oyununu çok güzel oynardı mesela. Resulullah (s.a.v)'in torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin vardı; Allah Resülü'nün gözünün bebekleri, cennet gençlerinin efendileri... Resulullah (s.a.v) ne zaman biraz hüzünlense onların yanına gider, onlarla oynar, gönlü genişlerdi. Bazen Allah Resülü ile bilek güreşi yaparlardı; "Dünyanın en güçlü bileğini bükersiniz" der, onları neşelendirirdi.

Bir gün torunları kayboldu. Herkeste bir telaş... Resulullah (s.a.v) onları bir kayanın oyugunda, uyur bir halde buldu. Onları gördüğündeki sevinci başka hiçbir yerde olmazdı; onları sıkıca sarmaladı, havaya kaldırdı.

Yine bir gün bir çocuk ağlıyordu. Anası babası yok, yetimdi. Savaşlar, gazveler başlamıştı. Allah Resülü onu gördü, "Niçin ağlıyorsun?" dedi. Çocuk, "Ya Resulullah, anam yok, babam yok" dedi. Resulullah (s.a.v) şöyle buyurdu: "Senin baba Muhammed, annen Ayşe olsa; buna razı olur musun?" Çocuk o kadar çok sevindi ki... Babası Muhammed (s.a.v), annesi Ayşe olan, kainatın en şanslı çocuğu olmuştu.

Allah Resülü (s.a.v)'in zamanında yetimler, şefkat ve merhametle toplumun tamamı tarafından kucaklanındı. Allah Resülü bunu sahabelere çok güzel öğretmişti. Şefkat ve merhamet, yetim ve öksüze tam gösterilmek zorundaydı. Çünkü Resulullah (s.a.v), "Bir insanın sofrasında bir yetim yahut bir öksüz yoksa, o sofra bereketten uzaktır" derdi. Her sabah sahabelerine sorardı: "Bugün sizde bir yetimin, bir öksüzün başını okşayan var mı?" O, öyle güzel bir toplum inşa etti ki, o toplumun temeli şefkat ve merhametti.

Hızır Ali'nin kardeşi Cafer-i Tayyar şehit olduğunda, Resulullah (s.a.v) onun yetim kalan evlatlarını gördü ve şöyle dua etti: "Ya Rabbel Alemin, ancak Senin şefkatin ve merhametin onların gönlünde olur. Allah'ım onlara şefkat göster, merhamet eyle." Onları sıkı sıkı sarmaladı.

Resulullah (s.a.v) kendi yaşadığı beldedeki hiçbir çocuğu ayırmadı. Kendi evlatları gibi onları çok sevdi, onlara saygı duydu ve çok saygın nesiller yetiştirdi. Mekke ve Medine'de yaşayan her mümin, evlatlarını Resulullah (s.a.v)'in edebiyle, adabıyla yetiştirmek ve Allah Resülü'ne saygı olma hususunda ellerinden geleni yapardı. Toplumda edep varsa haya olur, haya varsa saygı olur, saygı varsa Allah'ın rahmeti onları kuşatır. Allah Resülü bunu mükemmel yaptı.

Gün geldi çocuklarınla istişare yaptı, gün geldi oynadı, gün geldi onlarla paylaşacağı şeyler ihsan etti. Gün geldi yüzmeyi öğretti, gün geldi isimlerini değiştirip onlara çok güzel isimler verdi. Onlara kendilerinin çok sevdiği dillerle hitap etti. Ama muhakkak eğitimlerine çok değer verdi.

Henüz peygamber olmadan önceydi... Küçük bir çocuk, o zamanlar çocuklar köle gibi de kullanılıyordu, bir şey alması için birkaç dirhemle çarşıya gönderilmişti. Çocuk parayı kaybetti. Oturmuş bir köşede ağlıyordu. Çünkü eve eli boş dönerse çok dayak yiyecek, belki evden

atılacak, belki de çok ucuz bir paraya satılacaktı. Daha Resulullah (s.a.v) peygamber değildi. Üzgün çocuğun yanına gitti, yanına oturdu. "Niçin ağlıyorsun?" dedi. Çocuk durumu anlattı: "Beni gönderdiler, parayı kaybettim." Efendimiz, "Ben versem onların yerine olmaz mı?" dedi. Çocuk, "Olur ama geç kaldım, yine mi dövecekler?" diye korkusunu dile getirdi. Efendimiz, "Ben seninle geleceğim, ne diyorsun?" dedi. Muhammedü'l Emin, küçük bir çocuğu elinden tuttu, gerekli olanı aldı ve çocuğun bütün sorumluluğunu kendi üzerine alarak ailesine götürdü. Onlara, "Çocuktur, biraz geç kalmıştır, sebebi benim; onu ben alıkoydum" diyerek ailenin de, çocuğun da gönlünü aldı. İnsana insan olmayı öğretiyordu. Allah O'nun güzel yetiştirmiştir...

Ve Fatima annemiz... Resulullah (s.a.v)'e en çok benzeyen kızı Fatima. Onu ne kadar güzel yetiştirmiştir. Yine peygamberliğin ilk zamanlarıydı. Allah Resulü peygamber olduğu için Kureylsiler annemiz Fatima'yı aralarına kabul etmiyorlardı. Bir gün kızlar arasında bir eğlence olacaktı. Annemiz Fatima'yı davet ettiler ama maksatları onu küfürmensem, fakirliğiyle alay etmekti. Sadece bir tane elbiseli vardı. Resulullah (s.a.v) durumu fark etti. "Kızım üzülme, otur" dedi. Bir leğen aldı, içine su koydu. Sonra kızının elbiselerini o suya soktu ve çıkardı. Elbise o kadar güzel, o kadar latif bir hal aldı ki... Kızı Fatima'ya bunu giydirdi. Ona fakirliğiyle veya elbisesiyle dalga geçmek için bakanlar, o gün hayatlarında görmedikleri bir güzelliği görmüşlerdi. Resulullah (s.a.v)'in kızı, onlar içinde en güzel şeye sahip olan, en latif kızdı. Babası Muhammed (s.a.v), evladını çokça seven ve toplum içinde kimsenin ona zarar vermesine izin vermeyen, Allah-u Teala'nın mucizesini gösteren bir peygamberdi.

Kızı babasıyla o kadar rahat konuşuyordu ki... Eskiden kızlar babalarının karşısına çıkmaz, aynı yerde yemek yiyezlerdi. Ama O, kızı Fatima ile karşılıklı yemek yer, şakalaşır, onun derdini kendi derdiymiş gibi dinler, ortak bir karar alır ve o kararı kızıyla beraber uygulardı. Esasen bütün kızlarını tam sevdi ve kızları babasına ölesiye bağlıydılar.

O'nun zamanında çocuk olmak, bütün alemi taşıyabilmek ve bütün aleme şekil verecek kadar kudretli olmayı hissetmek demekti. Küçük çocuklar, daha dört-beş yaşında Peygamber Muhammed (s.a.v)'e güzel şeyler söylemek için kendi aralarında yarışırlardı. O'nun toplumunda hiçbir çocuk hakir görülmez, hiçbir çocuğa kötü lakap takılmaz ve hiçbir çocuk toplumun dışına itilmezdi. Çocuk yaramazlık yaptığı zaman, toplumun içindeki insanlar bu çocuğun yaramazlığının sebebini kendilerinden bilir, hep beraber tövbe ederlerdi. "Sen çok yaramazsan, ahlaksızsan" gibi sözler duymazsınız. Küçük bir hatada hemen tövbeye başvurur, güzel kelamlarla çocuğu düzeltir ve onun kendi kendine düzeltmesi için fırsat tanırlardı.

Resulullah (s.a.v) gerçekten bize çok büyük bir miras bıraktı. Evladın ne olduğunu, nasıl bakılması gerektiğini, nasıl merhamet edilmesi gerektiğini, nasıl güzel isim verilmesi gerektiğini, başının nasıl okşanması gerektiğini... Çocuğun sırtını hafifçe okşamanın, aslında onun geleceği için onda bir kudret ve ilim hali meydana getireceğini çok net anlatıyordu. Peygamberimiz (s.a.v) evladın sırtına vurulmasını, kabahatinden dolayı dövülmesini asla hoş karşılamadı.

Sahabeler, Allah Resulü'nden gördükleri bu harikulade terbiyeden sonra, çocuklara hangi gözle bakılması gerektiğini bizden çok daha iyi anladılar. Onlar, çocukların toplumu inşa edecek bireyler olduğunu ve bu sürecin çok iyi yönetilmesi gerektiğini biliyorlardı. Orada başıboş bir

çocuk olamazdı; her çocuğun muhakkak hayatı bir meşguliyeti vardı.

İnşallah biz de Resulullah (s.a.v)'in yetiştirdiği gibi evlatlar yetiştirmeye gayret edelim. O'nun evlatlarına ettiği dualar gibi biz de dua edelim. Çünkü Allah Resulü'ne sevginin boyutu uçsuz bucaksızdı. O'nun zamanında yaşayan insanlar ve çocuklar haddi aşmaz, saygıyı bilirlerdi.

Resulullah (s.a.v), neslini kızı Fatima'dan devam ettirdi. Efendimiz şöyle buyurmuştur: "*Bir insanın iki yahut üç çocuğu olup onları güzel yetiştirirse, vallahi Allah onu korur. Cennette benimle yakınlığı şu iki parmak (şehadet ve orta parmak) gibidir.*" Allah Resulü, toplumun temelini kız çocukların oluşturduğunu çok iyi bilir, onlara ayrı değer verirdi.

Allah bizi Resulullah (s.a.v)'den ayırmasın, O'na yakın eylesin. O'nun gibi düşünemeyi, O'nun gibi tefekkür edebilmeyi, O'nun gibi evlatlarımıza bakabilmeyi nasip etsin. Rabbül Alemin, Resulullah (s.a.v) ile bağımımızı çok kuvvetli yapsın ki biz de O'nun yaptığı gibi yapalım. Rabbim inşallah duamıza icabet etsin, bizi güzel etsin ve düzeltsin inşallah.